

A.B.D. SÜPER GÜÇ OLARAK KALABİLİR Mİ?

Prof. Dr. Anıl ÇEÇEN*

The article tries to answer the question of how long the USA would continue to exist as a super power, within the context of historical data and of geopolitical norms. The author mentions Eurasia as an important factor in the changing balances of power within the US originated new world order.

Yirminci yüzyılın ortaya çıkardığı dünyanın süper dev ülkesi Amerika Birleşik Devletleri, yirmibirinci yüzyılda ayakta kalabilecek mi? Yeni bir yüzyıla girilen bu aşamada dünyanın en büyük süper devleti konumunu koruyabilecek mi? Yeni dünya düzeni süreci içerisinde bambaşka bir yapıya mı sahip olacak? Dünya tarihinin ortaya koyduğu gerçekler doğrultusunda bu sorular ele alındığında başka başka senaryolar gündeme gelebilmektedir. Tarih biliminin verilerine göre, hiç bir siyasal konum sonsuza kadar devam etmemekte, beklenen ya da beklenmeyen değişimler ile sürekli olarak yeni yeni durumlar gündeme gelebilmektedir. Bilimin en büyük kurallarından birisi olan değişim yasası, tarihte olduğu kadar siyasal bilim alanında da geçerliliğe sahip bulunmaktadır. Dünyada değişmeyen tek şeyin değişim yasası olduğu benimsenirse, değişimin genel doğruları dünyanın siyasal sahnesini de belirli doğrultularda değişime zorlayacaktır. İnsanlık tarihinin her döneminde değişim süreci yepyeni konumlar ve durumlar ortaya çıkardığına göre, soğuk savaş sonrası dönemde de hızlanan değişim sürecinin başka başka siyasal dengeler yaratacağı açıktır.

Wallerstein, bu konularla ilgili bir bilim adamı olarak, jeopolitik bir değerlendirme yaptığı kitabında, Amerika Birleşik Devletleri'nin bugünkü konumunu ele almakta, bunun günümüzün değişim süreci çerçevesinde kalıcı olabilmesinin mümkün olamayacağını belirtmekte ve ortaya çıkacak yeni gelişmelere göre, Amerika Birleşik Devletleri'nin süper devlet durumunun değişebileceğini öne sürmektedir. Tarihin çeşitli dönemlerinde ya tek bir hegemon güç olmuş ve o dönem bu

* ASAM Yönetim Kurulu Üyesi

gücün etrafındaki gelişmelere göre biçimlenmiştir, ya da birden fazla birbirine benzer güç merkezi olmuş ve bunlar arasındaki çekişme ve rekabet tarihsel olayların belirlenmesinde etkin olmuştur. Ya tek hegemon güç çeşitli olaylara rağmen üstünlüğünü korumuş ve konumunu sürdürebilmiştir. Ya da yeni ortaya çıkan güç merkezleri, hızla gelişerek eski hegemon gücün üstünlüğüne son vererek kendilerinin merkezde yer aldığı yeni bir dünya düzeni kurmuşlardır. Eski hegemon güç gelişmelere rağmen üstünlüğünü koruyabilmişse, yeni dönemde daha üstün ve otoriter bir politika izlemiştir. Üstünlüğünü koruyamamışsa, o zaman yeni hegemon gücün baskısı ile bölünme ve parçalanma noktasına sürüklenmekten kendisini kurtaramamıştır. Yeni hegemon güç, kendisinden daha etkin bir güç istemediği için, eski hegemon gücü ortadan kaldırıncaya kadar bölme ve parçalama sürecine itmekte, kısacası yeni hegemon güç adayının kendisini kabul ettirmesine kadar, eski ve yeni güçler arasında tam bir çatışma ve çatışma dönemi yaşanmaktadır. Bu gibi çatışma dönemleri, tarihin toplumsal ve siyasal dinamiği olarak değişime ve gelişime yol açmışlardır.

Dünya, yirminci yüzyılın hegemon gücü olan ABD'nin öncülüğünde yeni bir yüzyıla, hatta daha da ileri bakılırsa yeni bir binyıla doğru girerken, Amerika Birleşik Devletleri; tüm eski hegemon güçler gibi tarihin değişim tekerleğinin tehdidi altındadır. Ya tarih bilimi kuralları işleyecek ve eski hegemon güç tarihin tozlu sayfalarına doğru yuvarlanacak, ya da değişen koşullarda ABD, değişim sürecini avucunun içine alarak değişimi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirecektir. Hızlanan değişim süreci, olduğu yerde kalan bir ABD'yi geri plana itebilir ama değişimi kavrayan ve giderek yönlendirmeye başlayan ABD dünyanın tek hegemon gücü olarak ayakta kalabilir. Eski koşullar hızla değiştiğine göre, ABD'nin istemediği yeni koşullar yerine, ABD'nin istediği yeni koşulların gündeme gelmesi Amerika'nın çıkarlarına uygun olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri, kendisinin gelecekte dünyanın tek egemeni ve merkezi gücü olarak ayakta kalabileceği ve giderek bir dünya devleti konumuna gelebileceği bir yeni dünya düzenini bu nedenle gündeme getirmekte ve iki kutuplu dünyanın sona ermesi ile beraber kendisinin merkezinde yer aldığı tek merkezli bir yeni dünya düzenine yönelmektedir. Bu doğrultuda, ikinci dünya savaşı sonrası yıllarda kendisine bağlı olarak oluşturduğu dünya ekonomik sisteminden de yararlanmakta ve Dünya Bankası ile beraber Uluslararası Para Fonu'nu da kendi oluşturmak istediği yeni dünya düzeninin kurucu örgütleri olarak piyasaya sürmektedir. Bu iki uluslararası kuruluş ABD'ye bağlı olarak ve onun güdümünde yeni bir dünya düzeninin oluşturulmasında etkin olmakta ve dünya ekonomik düzeni çerçevesinde tüm ülkeler yeni dünya düzenine doğru yönlendirilmek-

tedir. Bu süreç içinde tüm dünya ülkelerinin eşit olacak temsil edildiği Birleşmiş Milletler kuruluşu devre dışına itilmektedir.

Değişim süreci içerisinde konuya bakılırsa, yeni yüzyılda ya yeni bir hegemon güç olacaktır, ya ABD eski konumunu koruyacaktır, ya da tarihin dinamikleri başka koşulları gündeme getirecektir. Bu üç ihtimalden hangisinin ağırlık kazanacağına ABD'nin tutumu belirleyici olacaktır. ABD kendisini yenileyemezse, eski uygarlıklar gibi çöküp gidecektir ama kendisini yenileyerek değişimi yönlendirirse, kendi çıkarlarına uygun bir yeni dünya düzenini kurabilecektir. Postsovyet dönemde, ABD'nin böylesine bir atılıma kalkıştığı görülmekte ve dünyanın eski düzeni hızla çökertilirken, diğer yandan da yeni bir dünya düzeni oluşturulmaktadır. Yeni bir dünya düzeni kurulabilmesi için eski düzenin ortadan kalkması gerektiğinden, öncelik yıkıcılığa verilmektedir. Eski dünya düzeni ile beraber bunun içinde yer alan eski ulus devlet düzenlerinin çözülmesine giden yol açılmakta ve uluslararası sistem aracılığı ile bu yöntem hızlandırılarak kısa dönemde sonuç alınmağa çalışılmaktadır. Bu aşamada, ABD hem kendi hegemonyası için, hem de bu doğrultuda bir yeni dünya düzeninin oluşturulabilmesi için çaba sarfetmektedir.¹

Yeni bir yüzyıla dünyanın en büyük hegemon gücü olarak giren ABD, bu durumunu koruyarak yeni bir dünyayı konumunu pekiştirecek biçimde planladığı aşamada, geleceğe dönük tüm politikasını ve diplomasisini bu amaç doğrultusunda örgütlemektedir. Bu doğrultuda ABD'nin üç amacı bulunmaktadır. Birinci amacı, kendi merkezi hegemon konumunu korumaktır. İkinci amacı, buna uygun bir yeni dünya düzeni oluşturmaktır. Üçüncü hedefi ise, bu iki amacı önleyebilecek bir başka bir yeni hegemon gücün ortaya çıkışını önlemektir. Dünya tarihinin ortaya koyduğu gibi rakip bir hegemon güç ya da aday ortaya çıkarsa ABD merkezli bir yeni dünya düzeni planı zorlanacağı için, kendi çıkarları doğrultusunda ABD böyle bir oluşuma izin vermemekte, böyle bir role soyunan herhangi bir dünya ülkesini yakın takibe alarak, onun böylesine bir sürece girmesini engellemektedir. Kendisini ABD'nin yerine dünyanın gelecekteki hegemon gücü olarak görebilecek tüm ülkelere karşı, ABD özel yöntemler geliştirmekte ve bu adayların içinden hiçbirisinin öne çıkmasına izin vermeyen dengeleyici bir yol izlemektedir.

ABD'nin, bugün için tek süper güç olarak ayakta kalabilmesi için birbirini dengeleyecek çoklu bir dengeye gereksinme vardır. Eskisi gibi iki kutuplu bir dünya düzeni ABD'nin üstün konumunu yitirmesine

¹ Wallerstein, İmmanuel, Jeopolitik ve Jeokültür, İz yayınları, İstanbul, 1993, s.29.v.d.

neden olabilir, hiç beklenmedik biçimde karşı kutbun merkezi olan ülke öne çıkabilir ya da dünya dengelerini kendi çıkarına değiştirebilir. Böylesine riskli bir durumu önleyebilmek için birbirine eşit düzeyde birkaç ülkenin devrede olması ve bunlar arasında bir rekabet düzeninin oluşması, bu düzenin ABD'nin hakemliğinde sürmesi gerekmektedir. ABD süper güç olarak ayakta kalırken, kendisinden geride yer alan beş altı ülkenin birbirine eşit bir düzeyde rekabet içinde bulunması, bu adaylardan herhangi birisinin öne çıkmasına izin vermeyecektir. Bu ülkeler birbirleriyle rekabet ederken, ABD süper güç olarak bunları izleyecek, yönlendirecek, gerekirse müdahale edecektir. Böylece bu gibi büyük güç olmaya aday ülkelere herhangi bir tehdidin kendisine yönelmesine izin vermeyecektir.

ABD merkezli tek bir dünya düzenine yönelen süreç içerisinde ikili değil ama çoklu bir denge ABD açısından yararlı görülmektedir. Bu durumda eski büyük ülkelerin yavaş yavaş dünyanın gündeminde daha etkin olmalarına izin verilirken, yeni yeni bazı büyük ülkelerin ya da siyasal yapıların oluşarak çoklu denge düzenine girmeleri gerekmektedir. Bu hedef doğrultusunda bazı bölgesel oluşumlar ele alınmakta ve yönlendirilmektedir. Otorite boşluğu bulunan bazı önemli jeopolitik bölgelerde ABD'ye bağımlı olabilecek biçimde yeni otorite düzenlerinin oluşumuna ağırlık verilmekte, böylesine boşluklardan diğer büyük ülkelerin yararlanarak istenmedik biçimde büyümelerine gidebilecek yolların önü kesilmeğe çalışılmaktadır. ABD'nin süper güç olarak ayakta kalabileceği bir süreç ancak, diğer büyük devletlerin büyüme trendlerinin izlenmesi ve bu gibi süreçlerin kontrol edilmesi ile mümkün olabilecektir.

ABD stratejisi; tek süper güç olarak ayakta kalmak olduğu için, bunu tehdit edebilecek tüm gelişmelere karşı çıkmak öncelikli politika olarak gündeme gelmektedir. Büyük ülkeler ya da büyümekte olan ülkelere herhangi birisinin öne çıkması durumunda, ABD politikasının bu öne çıkan ülkeyi diğer ülkelerin desteklenerek dengelenmesine çalışmak biçiminde yoğunlaştığı görülmektedir. Tek bir süper gücün önderliğinde yol alan yeni dünya düzeni çoklu bir dengeye oturacak ve yine böylesine bir çoklu denge içerisinde gelişimini sürdürecektir. Çoklu dengeyi herhangi bir büyük ülke hırs ve ihtirasa kapılarak bozmak isteyince, süper güç ABD diğer büyük ülkeleri ya da öne çıkmak isteyen ülkenin yanındaki önemli ülkeleri oyunbozana karşı kullanacaktır. Çoklu dengenin büyük ya da güçlü ülkeleri; dengeyi bozarak ABD'nin süper önderliğine karşı çıkmaya çalışırlarsa, ABD'nin diğer büyük ve güçlü ülkelerle ortak hareket etmesi kendiliğinden gündeme gelmekte ve herhangi bir politik ya da diplomatik yoldan ABD bu ülkeyi cezalandırmaktadır. Doğaldır ki, ABD'nin süper güç konumunu koruyan bu çoklu

denge düzeninden bazı büyük ülkeler ciddi boyutlarda rahatsız olmaktadır. Özellikle iki kutuplu dünyanın ikinci süper gücü konumundaki Rusya Federasyonu eski düzenin alışkanlıkları ile zaman zaman ABD'ye karşı kendisini kutup merkezi olarak görmekte ve bu doğrultuda bazı girişimlerde bulunmakta ama eskisi gibi etkili olamayınca, Asya'nın büyük devletleri ile birlikte ABD'ye karşı çıkmakta, ya da batı blokuna karşı çeşitli dayanışma antlaşmaları imzalamaktadır. Rusya'nın Çin, Hindistan ve Japonya gibi Asya kıtasının önde gelen büyük ülkeleri ile yakınlaşma ve dayanışma amaçlı imzaladığı antlaşmalar, ABD'nin çoklu denge düzenini ciddi boyutlarda zorlayan girişimler olarak ortaya çıkmıştır.

ABD merkezli bir yeni dünya düzeni kurulması sürecinde, ulus devletlerin öncelikle ortadan kalkması hedeflendiği için, yerel yönetimlerin ve kıtasal oluşumların dolaylı biçimlerde desteklendiği görülmektedir. İnsanlar kırsal kesimlerden kentlere doğru göçe yönlendirilirken, geleceğin devlet yapılanmaları olarak kentler gündeme gelmekte ve giderek yerel yönetim politikaları ile kentlerin devletlere dönüşmeleri desteklenmektedir. Kentlerin bağımsız devletleşme yönünde gelişmesi, ABD'nin kendisinin merkezinde yer aldığı yeni dünya düzeni modeline uygundur. Ne var ki, kentlerin devletleşmesi ile ulus devletler parçalanırken, daha büyük yapılanmalar olarak, bölge ya da kıta devletleri bir üst siyasal yapılanma olarak devreye girmektedir. Yeni dünya düzenine giden yolda ulus devletler alt düzeyde kentlerin devletleşmeleri ile, üst düzeyde de bölgesel ya da kıtasal üst devletleşme olguları ile aşılacaktır. Gelecekte ABD kontrolünde bir dünya devletinin oluşumu açısından zorunlu görünen bu durumda; kendi bölgesinde ya da kıtasında iddialı bir büyük devletin ortaya çıkması ve bu tür üst siyasal oluşumları kendisinin merkezinde yer aldığı daha büyük bir süper devlet oluşumu için kullanması durumunda, gene ABD merkezli dünya federasyonu planı yatmaktadır. Bunu istemeyen ABD, ulus devletlerin aşılmasını sağlayan yerelleşmeye öncelik vererek, bölgeselleşme ya da kıta devleti oluşumlarında başı çekebilecek ya da kendi bölgesinde patronluk ileri sürerek, ABD'ye karşı çıkabilecek bir ikinci süper güç oluşumuna öncelik verebilecek durumların önüne geçebilme doğrultusunda adım atmaktadır. Eğer bir büyük devlet ya da güçlü bir devlet, kendisinin merkezinde yer aldığı bir kıtasallaşma ya da bölgeselleşme sürecini gündeme getirirse, bu ABD'nin süper güç konumunu koruyabilmesi açısından büyük güçlükler çıkartabilecektir. Yerel kimliklere öncelik verilmesiyle canlılık kazanabilecek yerelleşme eğilimleri, büyük ve güçlü devletlerin parçalanma tehlikelerini beraberinde gündeme getireceği için, kendi bölgesinde liderliğe ya da patronluğa soyunabilecek büyük ulus devletleri iç karışıklıklara

sürükleyecek, kendi iç bünyesinde yerel alt kimliklerin talepleri ile uğraşmak zorunda kalan bu tür devletler, iç sorunlarla uğraşmaktan kendi çervelerinde güçlü bir dış politika uygulama şansına sahip olmayacaklardır.

ABD'nin süper güç konumunda bulunduğu çoklu dengeyi, bölgesel ya da kıtasal güç merkezi olarak sarsmaya yönelebilecek büyük ve güçlü ülkeler; küreselleşme sürecinin moda eğilimleri olan dinsel, etnik ve kültürel kimlik arayışları, bölünme tehdidi içine sürüklenmektedirler. Bu gibi ülkeler kendi bütünlüklerini korumaya öncelik verdikleri aşamada, dışa dönük güçlü politikalar geliştirememekteler ve böylece ABD'yi aşma ya da tehdit etme hevesleri kursaklarında kalmaktadır. Sovyetler Birliği'nin çözülmesi ile beraber, büyük bir değişim sürecine giren dünya platformunda ortaya çıkan boşluk alanları birçok ülkenin tarihsel heveslerini gündeme getirmiş, ne var ki, her ülke kendi içinde barındırdığı etnik ve dinsel sorunların dış provakasyon ile sıcak bir ortama kavuşması nedeniyle bu heveslerini gerçekleştirecek ulusal politikaları gündeme getirememiştir. ABD'nin öncülüğünde ve merkez güç potansiyelinde düzenlenmiş olan yeni dünya düzenine geçiş aşamasında, ABD'nin ve dünya ekonomik sisteminin istemediği hiç bir oluşum gündeme gelememiştir. Söz dinlemeyen ülkeler ya dış baskılarla, ya ekonomik reçetelerle, ya da içi sorunlar çıkartılarak hiza-ya getirilmeye çalışılmış ve tek merkezli dünyanın dışına çıkabilecek, kendi başına buyruk hiç bir bölgesel oluşuma izin verilmemiştir. Böylece; ABD üstünlüğünde bir geçiş aşaması gerçekleştirilmiş, uluslararası ekonomik sistem ile kuruluşlar bu amacın gerçekleştirilmesi için belirli bir plan dahilinde kullanılmışlardır. Bir anlamda, ABD öncülüğünde fiilen oluşmuş olan dünya devleti yapılanması, iki kutuplu düzenin çöküşü sonrasındaki tüm gelişmeleri ABD merkezli tek kutup etrafında biçimlendirmeye ve yönlendirmeye çalışmıştır. Gözle görülmeyen bir dünya devleti varlığı ABD merkezli ve destekli politikalarla bütün dünya devletlerine anlatılmıştır. Bu gerçeği görmek istemeyenlerin karşısına ise bir çok siyasal yaptırım çıkarılarak, ulusal devletlerin güçleri kırılmıştır. ABD'nin süper gücü çeşitli girişimlerle bu oluşumları sağlayarak kendisinin varlığını devam ettirebilmiştir. Bu aşamada, Amerikan tarzı bir savaş gündeme getirilmiştir.²

Yirminci yüzyıl Avrupa merkezli dünyanın sona erdiği ve Amerika merkezli bir dünyanın ortaya çıktığı dönem olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin ortaya çıkışı iki yüzyıllık bir tarihe dayanmaktadır. Avrupa

² Summers, Harry G., *The New World Strategy*, s. 40-58, Simon and Schuster New York, 1995.

lkelerinden giden göçmenlerin kurduğu eyaletler daha sonra bir bağımsızlık savaşından sonra federal devlete dönüşünce, Amerika Birleşik Devletleri onsekizinci yüzyılda kurulmuştur. Ondokuzuncu yüzyılda, bu devlet kendi bölgesindeki oluşumlara sahip çıkmış ve yeni kurulan eyaletlerle beraber batıya doğru genişlemiştir. Yirminci yüzyılın başlarına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri, birinci Amerikan İmparatorluğu'nu kurmakla meşguldür. Özellikle Avrupalı sömürgeleri Amerika kıtasında kovarak "Amerika Amerikalılarındır" sloganını gerçekleştirmeğe çalışına Monreo doktrini sayesinde, Amerika Birleşik Devletleri yirminci yüzyılın başlarında Amerika kıtası üzerindeki ve bu kıtayı çevreleyen okyanuslardaki egemenliğini pekiştirmeye çalışan bir politikaya öncelik vermiştir. Bu açıdan ABD'nin Amerika kıtasındaki hegemonyası birinci Amerikan İmparatorluğu olarak adlandırılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'nın son aşamasında, Normandiya ıkartması ile beraber Amerikan askerinin Avrupa kıtasına ayak basmasından sonra ortaya çıkan tabloda, ikinci Amerikan İmparatorluğu kurulmuştur. Avrupa kıtasına ayak basan Amerikan askeri günümüze kadar bir daha bu kıtadan çıkmamıştır. ABD askeri gücü ile ikinci dünya savaşını sona erdirdikten sonra, Avrupa kıtasının doğusunda yer alan Sosyalist Blok'a karşı bir Hr Dünya dayanışması kurmuş ve bunu daha sonra bir askeri örgüt biçimine dönüştürerek, kendi egemenliğindeki NATO Askeri İttifakı ile bütün Avrupa ülkelerini denetimi altına almıştır. Nato ittifakı, soğuk savaş yıllarında Avrupa Kıtasının tümü ile ABD'nin denetimine girmesini sağlamış ve bu sayede Amerika Birleşik Devletleri, ikinci imparatorluğunu Avrupa Kıtasında oluşturmuştur. Soğuk savaşın sona ermesine kadar devam eden bu yeni düzen sayesinde, ABD tümü ile Avrupa Kıtasına nüfuz etmiş ve Avrupa'nın yönetimini eline almıştır. Askeri düzen ile Avrupa'nın büyük ülkelerini kendisine bağlayan ABD, dünya savaşı sonrasında örgütlediği Marshall yardımı ile bu ülkelere ekonomik canlanma getirmiştir. Bu canlanma sayesinde ticaretinin ağırlığını Avrupa'ya kaydıran ABD, kısa zamanda dünyanın ikinci büyük ekonomik gücünü Avrupa kıtasında meydana getirmiştir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, dünyanın en büyük ekonomik gücü olan ABD'ye karşı durabilecek hiç bir karşı gc yoktu. Dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü de Avrupa'daki Amerikan sermayesi idi.⁵ Böylece ABD hem askeri hem de ekonomik varlığı ile kendisine bağlı ikinci imparatorluğunu Avrupa kıtası üzerinde kurmuş oluyordu. İşte bu durum, Avrupa ülkelerini uyandırıyor ve dünya savaşı ile içine sürüklendikleri Amerikan hegemonyasından kurtulmak üzere, Avrupa Birliği'ne giden yolun temellerini yirminci yüzyılın ortalarında atmaya başlıyorlardı.

⁵ Schreiber, Jac Servan - Amerika meydan okuyor, İstanbul 1973, Sander Yayınları

ABD'nin ikili imparatorluğu soğuk savaş yıllarında devam ediyor ve yirminci yüzyılın sonlarına kadar sürüyordu. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile beraber, Balkanlar, Orta Doğu, Kafkasya, Karadeniz ve Orta Asya bölgelerindeki sosyalist düzenler yıkılıyor ve ortaya büyük bir otorite boşluğu çıkıyordu. Böyle bir otorite boşluğu alanına ABD'nin ilgisiz kalması düşünülemezdi, çünkü jeopolitik teorilere göre, dünyanın merkezi alanını oluşturan bu bölgelerin başka bir siyasal gücün denetimi altına girmesi, ABD'nin dünya üstünlüğünü tehlikeye sokar ve ABD'nin süper güç olmasına son verirdi. Amerika ve Avrupa kıtalarında kendine bağlı iki ayrı imparatorluk oluşturarak dünyanın tek egemen süper gücü düzeyine gelen ABD'nin, dünyanın merkez bölgelerini görmezden gelmesi düşünülemezdi. Nitekim, bu doğrultuda bazı adımlar soğuk savaşın son yıllarında atılmış ve Post-Sovyet dönemi için hazırlık yapılmıştır. Özellikle Türkiye gibi bu bölgelerin merkezinde yeralan bir ülkede gündeme gelen son askeri dönemde, önemli yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiş ve bu ülke ABD'nin Avrasya bölgesindeki yeni dönem stratejileri için hazırlanmıştır. Ülkede sola karşı ciddi bir kampanya açılırken, ülkenin geleneksel laik rejimini sarsıntıya uğratacak derecede ülke halkının islami kimliği gündeme getirilmiş ve buradan Avrasya bölgesinin müslüman halklarına yönelmek istenmiştir.

Sovyetler Birliği sonrasında, dünyanın önde gelen büyük ülkelerinin yoğun siyasal baskıları nedeniyle bir satranç tahtasına dönüşen Avrasya bölgesi, ABD'nin üçüncü imparatorluğu doğrultusunda gündeme gelmiştir. Birinci ve ikinci imparatorluklarını korumak için ABD'nin, dünyanın jeopolitik merkezinde ortaya çıkan otorite boşluğu alanında yeni bir imparatorluk kurması zorunluluğu doğmuştur. İlk iki imparatorluk ile süper güç konumuna gelen ABD, bu statüsünü koruyabilmek için, dünyanın merkez bölgesindeki alanda benzeri bir siyasal yapılanma gereksinmesi duymuştur. New York Times gazetesinde yayınlanan bir makalesinde Amerikalı bir yazar, yeni Amerikan İmparatorluğu'nun sınırlarının Balkanlar'da başlayacağını ve Orta Doğu ile Kafkasların bu imparatorluğun içerisinde yer alacağına açıkça ilan etmiştir.⁴ Vietnam savaşındaki Amerikan yenilgisinin ABD'nin Asya bölgelerinde etkili olması gerektiğini vurgulayan yazar, Amerika ve Avrupa kıtalarının güvenliğinin Orta Doğu ve Asya bölgesine bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle, batının güvenliği nedeniyle ABD'nin üçüncü imparatorluğunu Avrasya bölgesinde kurmasının gerekli olduğu tartışması böylece ortaya çıkmıştır. Dünyanın büyük ülkeleri olan

⁴ Lind, Michael - Üçüncü Amerikan İmparatorluğu, (New York Times) Aktaran, Yeni Şafak, 12.1.1996

Rusya, Çin, Hindistan ve Japonya'nın dengelenmesi için de ABD'nin Avrasya bölgesinde kendisine bağlı bir üçüncü imparatorluk kurması gerektiği savunulmuştur. ABD'nin dünyanın süper gücü düzeyine gelmesi, Avrupa'nın eski sömürgeci ülkelerini Nato ile kendisine bağlaması sayesinde mümkün olabilmiştir. Rusya, Çin, Hindistan ve Japonya'nın da benzeri biçimde dengelenebilmesi için Avrasya'da üçüncü Amerikan İmparatorluğu'nun gerekliliği tezi açıkça dile getirilmektedir.

Amerikan "Time" dergisi yirmibirinci yüzyılın süper gücü kim olacak başlığını taşıyan sayısında, ABD'ye rakip olabilecek süper gücün ancak Avrasya bölgesinden çıkabileceğini ileri sürmüştür.⁵ Adı geçen dergiye göre, gelecekte insanlığın gereksinmesi olan tüm enerji kaynakları ve yeraltı zenginlikleri bu bölgede yer almaktadır ve kim bu bölgeye sahip olursa bu zenginlikler ile beraber güçleneceği için dünyanın yeni süper gücü haline gelebilecektir. "Time" dergisine göre, Avrasya bölgesinin merkezinde yer alan üç önemli ülke; gelecekte Avrasya'nın egemen gücü olmağa adaydır. Bu ülkeler de Türkiye, İran ve İsrail'dir. Avrasya bölgesi önderliği için bu üç ülke arasında büyük bir rekabet bulunmaktadır, aradaki yarışı hangi ülke kazanırsa, Avrasya kıtasının süper gücü haline gelecektir. Tam bu aşamada Türkiye ile İran'ı savaştırmağa yönelik senaryoların gündeme gelmesi de bu rekabet düzeninin var olduğunu ve kimler tarafından ne amaçla düzenlendiğini açıkça göstermektedir. Kendi haline bırakılırsa Avrasya'nın bu üç ülkesi, Avrasya kıtasal oluşumu için önderlik ve hegemonya mücadelesi içine gireceklerdir. Ne var ki, bölge dışı güçler ve Asya'nın önde gelen büyük ülkeleri, buna izin vermek istememektedirler. Rusya, Çin, Hindistan gibi ülkeler Avrasya kıtasının yanbaşında yer almaktalar ve kendi kontrolleri altında bir Avrasya oluşumu için sahip oldukları büyük güçlerini bu alan üzerinde genişleterek kullanmaktadırlar.

Dünya anakarasının ortasında yeralan Avrasya bölgesinin, Asya'nın büyük ülkelerinin denetimine geçmesi, ya da Avrasya bölgesinde rekabet için de olan güçlü ülkelerin önderliğinde bağımsız bir kıtasal devlete dönüşmesi, Avrupa ile beraber ABD'nin de geleceği açısından önemli güvenlik sorunları çıkartabilecektir. Bunu farkederek başta Almanya olmak üzere, tüm büyük Avrupa ülkeleri ile beraber Avrupa Birliğide kendi çıkarları doğrultusunda bir Avrasya politikasını gündeme getirmişlerdir. Avrasya bölgesinde meydana gelebilecek bir Asya ülkesi egemenliği ya da bağımsız bir büyük siyasal oluşum, tüm Batıyı tehdit edebileceği gibi, bu bölgenin Almanya ya da Avrupa'nın hegemonyası

⁵ "TIME" Dergisi - Ocak 1999 Koleksiyonu

altına sürüklenmesi de, ABD'yi tehdit edebilecek ve ABD'nin Avrupa'daki ikinci imparatorluğuna son verecektir. İkinci imparatorluğunu koruyamayan ABD ise, Avrasya bölgesinde üçüncü bir imparatorluk hiç bir zaman kuramayacak ve bu durumda da Avrasya bölgesini kontrol altında tutamayan ABD'nin süper güç olarak hegemonyasını sürdürmesi artık mümkün olamayacaktır. Jeopolitik teorilere göre Avrasya'ya egemen olanın dünyaya egemen olabileceği görüşü, ABD'nin süper güç konumunu koruması açısından son derece önem taşımaktadır. ABD, ilk iki imparatorluğunu koruyabilmek için, yeni dünya koşullarında Avrasya'da da bir üçüncü imparatorluk kurmak zorundadır. Bunu kurabilirse, süper güç olarak kendisinin merkezde yer aldığı bir yeni dünya düzeni kurabilir, kuramazsa o zaman Avrasya'ya egemen olacak güç, yeni süper güç olarak ABD'nin bugünkü konumuna gelebilir. Günümüz koşullarında ABD dış politikası bu duruma öncelik vermektedir, ve Avrasya bölgesinde Post-sovyet dönemde yeni bir büyük siyasal otoritenin öne geçmesini önlemeğe çalışmaktadır. Balkanlar'dan başlayarak, Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu ve Orta Asya bölgelerindeki tüm siyasal gelişmelerde ABD'nin sürekli olarak öne çıkması ve başa geçmesi, ABD'nin süper güç konumunu koruyabilmek için zorunlu olduğu, üçüncü imparatorluk alanında hegemonya kurma ve başka bir hegemon gücün bu bölgede ortaya çıkmasını önleyebilme çabasının yansımalarıdır.

ABD'nin Avrasya politikasının, Osmanlı İmparatorluğu alanını merkez alan bir yaklaşımı gündeme getirdiği görülmektedir. ABD bir anlamda, İstanbul'un merkez olduğu Ankara'nın ikinci plana itildiği yeni bir Osmanlı hinterlandı yapılanması istemektedir. Ne var ki, ABD'nin bu yaklaşımı Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmaya başladığı ondokuzuncu yüzyılın ortalarında dünyanın egemeni olan İngiliz İmparatorluğu'nun geliştirdiği eski bir plana dayanmaktadır. Bu da, dördümlü konfederasyon planıdır. Anglosakson bakış açısı ile hazırlanmış olan Benjamin Disraeli planına göre, Osmanlı'nın yıkılmasından sonra bu bölgede yeni bir Türk ya da İslam İmparatorluğu'na izin verilmeyecek, Almanya ya da Rusya'nın Osmanlı topraklarına girmesine karşı çıkılacak ve İngiliz İmparatorluğu'na bağlı bir biçimde, yani İngiliz mandası altında dördümlü bir konfederasyon kurulacaktır. İngiltere'nin dünya egemeni olduğu dönemde hazırlanan Osmanlı'nın yerini alacak yeni siyasal yapı planının, olduğu gibi daha sonra onun yerini alan ABD tarafından benimsendiği görülmektedir. Dünyadaki Anglosakson egemenliği İngiliz İmparatorluğunun çöküşünden sonra ABD'ye geçmiş ve Amerika Birleşik Devletleri bir Anggosakson güç olarak İngiliz İmparatorluğu'nun hegemonyasını sürdürmüştür. Birçok eski İngiliz sömürge si ABD egemenliğine geçerken, Anglosakson dünya egemenliği planları

da ABD'ye devredilmiştir. Günümüzde İngiltere'nin yerini alan ABD aynı planları ya da benzeri projeleri sürdürerek dünyayı yönetmeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda, eski Osmanlı imparatorluğu alanındaki Balkan, Kafkas, Orta Doğu ve Anadolu'da oluşturulacak federasyonların daha sonra bir Yakın Doğu Konfederasyonu olarak biraraya getirilmeleri planlanmaktadır. Anadolu'da yeniden Sevr haritaları bu yüzden gündeme gelmiştir.

Sosyalist sistemin geri çekilmesinden sonra Balkanlardaki büyük güç olan Yugoslavya yıkılmıştır. Balkanlar kendi haline bırakılırsa giderek Almanya ya da Avrupa egemenliğine girmektedir. Orta Doğu ve Kafkaslar ile beraber Orta Asya'da büyük bir hegemonya çekişmesi vardır. Bütün bunların önlenmesi için, ABD Türkiye'yi merkezi alan olarak ele alan ama Türkiye'nin siyasal yapısını da tıpkı Disraelli planında ya da Sevr planında olduğu gibi değiştiren bir yapılanmayı dolaylı olarak gündeme getirmektedir. Kurulacak olan dördü konfederasyonda Balkan ülkeleri, Kafkas ülkeleri ve Orta Doğu ülkeleri ayrı federasyonlar halinde yer alacaktır. Ama bugün Türkiye'nin yer aldığı Anadolu'nun bir bütün olarak değil, Sevr haritasında olduğu gibi eyaletlere bölünen ve daha sonra federasyona dönüşen bir yapıda yer alması düşünülmektedir. ABD'nin üçüncü imparatorluğu dördü konfederasyon olarak bir Yakın Doğu devleti biçiminde gündeme gelirken; Türkiye, Suriye, İran ve Irak gibi devletlerin üniter yapıdan çıkarak eyaletlerden oluşan federatif yapılara dönüşmesini de beraberinde getirmektedir. İşte bu nedenle, yeni dünya düzeni isteyen ABD; Avrasya'da üçüncü imparatorluğunu kurarken, Avrasya'nın çeşitli bölgelerinde yeni sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Kendi jeopolitik stratejisi doğrultusunda, sıcak sorunlara yaklaşan ABD, bölgede egemen olmak isteyen İsrail, Almanya, ve Rusya gibi diğer güçlerin politikaları ile karşı karşıya kalmakta bazen de Türkiye gibi yakın müttefikleri ile politik sürtüşme süreçlerine sürüklenmektedir. ABD'nin, kendine bağlı bir üçüncü imparatorluk oluşturma stratejisi, İngiltere'nin eski dördü konfederasyon tezi ile beraber Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ni de biraraya getirmeyi öngörmekte, bütün bu bölgeleri bir alt örgütlenme merkezi olarak kendine bağlı bir alt merkez olarak İstanbul'dan yönetmeyi hedeflemektedir.⁷

ABD'nin Avrasya stratejisi, bölge dışı ülkelerin bu bölgeye egemen olmalarını önlemeyi hedeflediği kadar, bölge ülkelerinin önderliğinde kendisinden bağımsız bir siyasal yapının ortaya çıkmasını da engelle-

⁶ ÇULCU, Murat - Marjinal Tarih Tezleri, İstanbul 1995. Erciyes Yayınları

⁷ HİCKOK, Michael Robert, Hegemon Rising, The Gap Between Turkish Strategy and Military Modernization, Parameters, Summer 2000, s.105-119

meye dayanmaktadır. Bunu sağlamak için bölgenin liderliğine aday olan Türkiye ve İran gibi ülkelerin bölünmesi, zaman içinde ABD açısından kabul edilebilir. ABD'nin Avrasya'da üçüncü bir imparatorluk ile dünya hegemonyasını sürdürme stratejisi, Türkiye'nin bölgedeki oluşum ile ilgili ulusal stratejisi ile çelişmektedir. Ulusal birlik ve bütünlüğünü koruyarak, Avrasya'nın yeniden yapılanmasında Kemalist bir model olarak ayakta kalmak isteyen Türkiye modeli, ABD'nin Avrasya İmparatorluğu stratejisi içinde eriyip gitmektedir. ABD; üçüncü imparatorluk oluşumu için kendisinin kumandasında çok modern bir askeri yapılanmayı bu bölgede gündeme getirmek istemektedir. Bu yaklaşım da Nato üyesi olan Türkiye'nin ulusal stratejisi ile açıkça çelişmektedir.⁶ Türkiye'yi merkez alan yeni bir strateji ile Avrasya'ya bakan ABD; Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu ve Orta Asya gibi bölgelerin savunmasını merkezi bölgeden yaparken, uluslararası nitelikte bir profesyonel ordu istemektedir. Bu da Türkiye Cumhuriyetinin ulusal devlet yapısının dayandığı ulusal ordu yapılanması ile çelişmektedir. Türk ordusu ulusal kaldığı sürece Türkiye Cumhuriyeti de ulusal devlet olarak varlığını koruyabilecektir. Türk Ordusunun ulusal yapıdan uzaklaşması, beraberinde yeni bir bölge ordusuna giden profesyonelleşme sürecini getirecektir. NATO çerçevesinde gündeme getirilecek profesyonel ordu, ABD'nin istediği yönde bölge savunmasına yönelirken, ulusal sınırların ötesine taşacak ve yeni bir bölge devletine giden yolda bölgenin jandarması konumuna gelebilecektir. Türkiye Cumhuriyeti ABD'nin müttefiki olmasına rağmen, böylesine bir yeni yapılanma, Türkiye'nin siyasal yapısını zorlayacağı için iki ülke arasında bazı sorunların çıkması kaçınılmazdır. ABD, kendi egemenliğini sürdürmek için yeni bir imparatorluk örgütlenmesine girdiği Avrasya bölgesinde, müttefikleri ile ters düşerek değil ama karşılıklı konuşarak, asgari ortak politikalar belirleyerek hareket ederse daha gerçekçi bir yapılanma gündeme gelebilir. ABD'nin Türkiye gibi yakın müttefikleri ile anlaşma ve dayanışma içerisinde gündeme getireceği bir Avrasya yapılanması daha gerçekçi olacak ve dünya dengelerini fazla sarsmayacaktır.

ABD'nin Amerika ve Avrupa Kıtalarından sonra Avrasya Kıtasındaki üçüncü imparatorluğu, varolan çoklu dengelerde büyük gerginliklere yol açmadan gerçekleşebilirse o zaman dünyanın ortasında; Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar Orta Doğu ve Orta Asya gibi beş önemli bölgeyi içine alan bir büyük bölge devleti konfederasyon biçiminde gerçekleşebilir. ABD, burada kendi merkezli bir politika yerine bölgede yer alan müttefikleri ile işbirliği yaparak daha hızlı ve fazla yol alabilir. Kendisinin süper güç olarak ayakta kalabilmesi için, bir üçüncü imparatorluğa gereksinme duyan ABD, bu imparatorluğun kurulacağı büyük alandaki nüfus çoğunluğunun Türk ve müslüman asıllı insanlardan

geldiğini ve bunların gerçek merkezlerinin de Türkiye Cumhuriyeti olduğunu dikkate almak durumundadır. Bu durumu dikkate almayan ya da bu doğrultuda Atatürk'ün Türkiye'sini kendisine ortak almayan bir ABD'nin, Türkiye'ye rağmen bir Avrasya yapılanmasını gerçekleştirebilmesi son derece zor görünmektedir. Zira kendisinden binlerce kilometre ötede bulunan bir alanda, yeni bir siyasal yapılanmaya gidebilmek için güçlü bir merkezin oluşturulması gerekmektedir. Bu çerçevede, Atatürk'ün Cumhuriyetinin yaşamını sürdürdüğü bir Türkiye devletinde, ülkenin ulusal çıkarlarına ters düşen ya da bağdaşmayan bir yeni bir siyasal yapılanmayı gerçekleştirmek düşünülemez. Bunu Türkiye'yi karşısına alan ABD gibi bir süper güç bile gerçekleştiremez.

Dünya dengelerinin giderek Avrupa'dan Asya'ya kaydığı, Atlantik Okyanusu'nun yerini Pasifik Okyanusu'nun aldığı bir dönemde ABD'nin okyanus ötesinden dünya anakarasının merkezi bölgesini yönetebilmesi ya da yönlendirebilmesi son derece güçtür. ABD binlerce kilometre öteden dünyanın jeopolitik merkezini kontrol etmekte epeyce zorlanacaktır. Her türlü teknolojik üstünlük bile bölge ülkelerini izlemekte ve denetlemekte bir ölçüde yetersiz kalacaktır. Özellikle bölgede sıcak çatışma sorunlarının devam etmesi ve bunların uzun süredir çözümsüz kalması; ABD'nin kendine bağımlı bir üçüncü imparatorluk alanı yaratmasını, ABD üstünlüğü açısından zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, yeni dünya düzeni süreci içinde ABD'nin en fazla ilgilendiği, gene en fazla zorlandığı bölge Avrasya alanı olmaktadır. ABD, kendisine bağlı bir Avrasya yapılanmasını gerçekleştirebilirse, o zaman kendisinin merkezinde yer aldığı yeni dünya düzenini başarabilecektir. Kendisinin gerisinde yer alan diğer büyük devletlere sözünü daha kesin olarak dindirebilecek, büyük devletler arasındaki denge bozulmadan oluşacak Avrasya yapılanması, ABD'ye rakip olabilecek diğer büyük devletlerin dengelenmesinde de önemli bir rol oynayacaktır. Eğer, ABD Avrasya yapılanmasını fazla sancısız biçimde gerçekleştirebilirse, o zaman ne Asya'nın dev ülkeleri ne de Avrupa'nın büyük ülkeleri ABD üstünlüğüne karşı direnemeyeceklerdir. O zaman da, dünyanın ortasında birbirine bağlı biçimde üç ayrı imparatorluk kurmuş olan ABD, dünyanın tek hegemon gücü olarak devam edecek ve kendisinin merkezinde yer aldığı tek ve bütünleşmiş bir dünya düzeni oluşturabilecektir. Kendine bağlı üç imparatorluk kuran ABD'nin üstünlüğü o zaman tartışılmaz olacaktır. Ne var ki, böylesine bir sonucu ve geleceğin dünyasını Avrasya'daki gelişmeler belirleyecektir.

ABD'nin ikinci imparatorluğunun kurulmuş olduğu Avrupa kıtasındaki ülkelerin biraraya gelerek Amerikan güdümünden kurtulmak üzere bir Avrupa Birliğine yönelmeleri, ABD üstünlüğü açısından Avrasya'da oluşturulacak üçüncü Amerikan imparatorluğunun kurul-

masını yaşamsal bir noktaya getirmiştir. Avrupa Birliği'nin kendi ordusunu kurarak Nato'yu dışlamak istemesi ve böylece ABD'yi Avrupa'dan atmaya yönelmesi ile ABD'nin dünyanın merkezi bölgesi olan Avrasya'ya yerleşmesi üstünlüğünü koruyabilmesi için zorunlu bir noktaya gelmiştir. ABD kendi kontrolü altından sıyrılmak isteyen Avrupa Birliği'ni ancak Avrasya'da kendine bağlı olarak kurabileceği yeni bir-büyük siyasal yapılanma ile denetleyebileceğini çok iyi bilmektedir. Bu nedenle, Avrasya'da yeni Amerikan yapılanması, ABD'nin dünya üstünlüğü açısından son derece kaçınılmaz bir noktaya gelmiştir. ABD imparatorluklarını üçe çıkarmak isterken, ikincisini yitirme aşamasına sürüklendiği için üçüncünün kurulması, diğer ikisinin korunması açısından yaşamsal bir anlam kazanmıştır. İki dünya savaşı çıkmasına neden olan maceraperest Alman politikası Avrupa Birliği'ne egemen oldukça, Avrupa Birliği'nin Avrasya bölgesinde genişleme arzuları hiç bir zaman dinmez ve Avrupa gelecekte dünyanın merkezi jeopolitik alanına sızarak, ABD'nin üstünlüğüne son verebilecek kadar ileri gidebilecek yeni siyasal örgütlenmeleri devreye sokabilir. ABD yönetimi bu durumu çok iyi bilmekte ve bu nedenle Alman ve Avrupa yayılmacılığını Balkanlar'da kontrol ederek, çekişmenin Orta Doğu ve Kafkasların petrol ve enerji alanlarına uzanmasına izin vermemektedir.

ABD ilk iki imparatorluğunu korurken, üçüncüsünü de kurarak yeni yüzyılda dünyanın süper gücü olarak ancak ayakta kalabilir. Üçüncünün kurulma aşamasında diğer ikisinin sağlam olarak elde tutulması gerekmektedir. Avrupa'daki gelişmelerin ikinci imparatorluğu bozması, ya da Güney Amerika kıtasında ABD'nin denetimi dışında yeni gelişmelerin gündeme gelmesi, ABD üstünlüğünü tehlikeye atabilecektir. Mevcut siyasal yapısını koruyamayan bir süper gücün tahtından inmesi kaçınılmazdır. Bu doğrultuda, ABD hem Amerika hem de Avrupa kıtalarındaki kendine bağımlı olan siyasal yapılanmaları öncelikle korumak zorundadır. ABD, Güney Amerika kıtasında başlayan bölgesel ortak pazar oluşumunun Avrupa kıtasında olduğu gibi bir ayrı bölgesel devlet oluşumuna yönelmemesi için, latin dünyası ile ilişkilerini Amerikan Devletler Topluluğu adı verilen kıtasal örgütlenme çatısı altında sürdürecektir. Böylece, Nafta hareketi ile Meksika ve Kanada gibi büyük Kuzey Amerika ülkelerini ekonomik açıdan kendisine bağlayan ABD, ikinci aşama olarak, güney ülkelerini de Amerikan Devletler Topluluğu olarak kendi çatısı altında birleştirme çabası içindedir. Castro nedeniyle yalnızca Küba'nın dışarıda tutulduğu bu oluşum, ABD'nin denetiminde bir kıtasal devlete doğru gelişmektedir. Peru'ya giren Japonya ve Kanada'ya özel yakınlık gösteren Çin Kaliforniya'da etkinliğini artıran Almanya, ABD'nin denetiminde bir Amerikan kıta devleti oluşumunu önleyebilmesinin çabasını göster-

mektedirler. Gelecekteki Pasifik egemenliği yarışı böylesine bir çekişme meydana getirmektedir.

Almanya tarihsel hırsları çizgisinde Avrupa patronluğuna soyunurken, ABD'nin ikinci imparatorluğunu tehdit etmekte, Çin ve Japonya'da geleceğin Pasifik liderliğine soyunurken, ABD'yi kendi kıtasında rahat bırakmamaktadırlar. ABD içinde giderek sayıları artan Çinli ve Japon göçmenlerin de geldikleri ülkeler yararına bazı girişimlerde bulunmaları ABD'yi politik olarak zor durumlara düşürmektedir. ABD'nin Avrupa'daki hegemon konumundan rahatsız olan protestan ve katolik dünyaları sahip oldukları güçlü lobiler ile ABD içinde etkinliklerini artırmaktalar ve böylece ABD'nin diplomasisini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmenin çabası içine girmektedirler. ABD bir göçmen ülkesi olduğu için hemen hemen her Amerikalının bir asıl ülkesi vardır. Bu nedenle tüm ABD vatandaşları kendilerini çifte kimlik ile ifade ederler. Her ABD vatandaşı Amerikalı olduğunu söylerken, bu sıfatının başına gelmiş olduğu ülkenin kimliğini de ekler. Böylece her Amerikalı bir üst ve bir de alt olmak üzere iki kimlikli vatandaşlığa sahip bulunmaktadır. ABD'nin dünya üstünlüğü mücadelesi, Almanya, Fransa, Japonya ya da Çin gibi dünyanın büyük ülkelerinin çıkarlarına aykırı düştü mü bu ülkeler, ABD'de yaşayan kendi vatandaşlarından oluşan lobileri örgütleyerek ABD'yi kendi içinden etkilemenin yollarını aramaktadırlar. Günümüzde Amerikan iç politikasında bu lobiler fazlasıyla etkin olmaktadır.

Bugün ABD'nin iç politikası incelenirse; çeşitli lobiler arasında katolik, protestan ve yahudi lobileri olmak üzere başlıca üç büyük dinsel grup iktidar kavgası vermektedir. Türkiye ile uğraşan Rum ve Ermeni lobileri fazla etkin değildir. Ulusal, etnik ve kültürel kimlikler geride kalırken, dinsel kimliklerin öne çıkması hem bir din hem de bir etnik köken olan yahudilerin ABD'de güçlenmesine neden olmuştur. ABD'nin büyük devlet olması ve güçlü bir ekonomiye sahip bulunması nedeniyle bu farklı gruplar, Amerika'da birarada yaşayabilmişlerdir. Ne var ki, kapitalist ekonominin, eşitsizliği geliştiren haksız ve adaletsiz yapısı, Amerikan toplumunda dökülmelere neden olmuş ve böylece etnik ve dinsel kimlikler giderek öne çıkmaya başlamıştır. Yahudiliğin en güçlü kimlik olarak ülke yönetiminde egemen olması ABD'nin bu lobinin çıkarları doğrultusunda hareket etmesine neden olması ve buna tepki olarak diğer dinsel ve ulusal kimliklerin de örgütlenerek öne çıkmasına yolaçmıştır. Bu tür gelişmeler bir Amerikan ulusunun oluşumunu önlemiş, Amerika'yı farklı etnik ve dinsel kökenlerden gelen insanlar topluluğu durumuna dönüştürmüştür. Günümüzde küreselleşmenin ideolojisi olarak öne sürülen çok kültürcülük, anlayışı çerçevesinde biraraya getirilen farklı kökenden gelmiş insanların

zaman içinde bir ulus oluşturmadıklarını, aksine dinsel ve etnik kökenlerine daha fazla dönerek, Amerikan toplumunun parçalanmasına giden yolu açtıklarını öne süren görüşler giderek artmaktadır. Çift kimlikle yüzde elli bağlılığın ülkenin ayakta kalmasına yetmediği lobiler arası savaş ile açıkça ortaya çıkmıştır. Etnikçi yaklaşımların giderek ağır basması Amerikan toplumunu parçalanmaya doğru sürüklemektedir.⁸ ABD dünyayı kendi etrafında bütünleştirmek isterken, iç yapısından parçalanma tehlikesi ile karşı karşıyadır. ABD'nin rakibi olan ülkeler de bu ülkeye gönderdikleri göçmenler aracılığı ile oluşturdukları lobilerle böylesine bir dağılma sürecini desteklemektedirler. Özellikle Almanya'nın, Fransa'nın, İrlanda'nın ve İsrail'in bu konuda yarıştıkları gözlenmektedir.⁹

Amerikan kıta devletinin ilk adımı olarak Nafta'yı kuran ABD, günümüzde kuzey ve güney olarak parçalanma tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Amerikan tarihinin ortaya koyduğu üzere zengin Anglosaksonlar ülkenin kuzeyinde yahudilerle beraber oturmaktadırlar. Güney eyaletlerinde ise Latinler, Afrikalılar ve yoksul ülke göçmenleri ağırlıktadır. Güney eyaletlerinde latin kültürü ağır basmakta ve giderek İspanyolca İngilizce gibi resmi bir dilin önüne geçmektedir. Türkiye'ye doğu bölgesinde farklı bir dili serbest bırakması için insan hakları adına baskı yapan ABD yönetimi, kendisinin güney bölgesinde resmi dili olan İngilizce'yi zorunlu dil yapan bir yasa çıkartarak kendi insan hakları politikası ile çelişkiye sürüklemektedir. Başka ülkeler için ABD'nin savunduğu kültürel haklar ve dil özgürlüğü ABD'nin güney eyaletlerinde geçerli değildir, çünkü Meksika'dan asker zoru ile alınan tüm Teksas eyaleti ve komşu eyaletlerde halk İngilizce değil İspanyolca konuşmaktadır. Kaliforniya eyaletinde giderek artan Alman asıllı nüfus ise, oluşturduğu güçlü lobi ile İspanyol kökenlilerle işbirliği yapmakta ve bağımsız bir Kaliforniya devleti kurabilmenin girişimini örgütlemektedirler. Almanya, ABD içindeki Alman lobisinin ABD'nin ulusal birliğini kaldırmaya öngördüğü girişimlerini dolaylı olarak hoşgörmektedir. Çünkü kendi iç sorunları ile uğraşan ABD'nin bir gün Avrupa kıtasını terketmek zorunda kalacağını tahmin etmektedir ve böylece Alman merkezli bir Avrupa Birliği gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

ABD'yi içerden çökertmek ve parçalamak için uğraşan Avrupalı emperyalist ülkelerin kullandıkları ana kozlardan birisi de, Afrikalı göçmen zencilerdir. ABD'de giderek, nüfusları hızla artan zenciler, Yeni Afrika Halk Kurtuluş Cephesi başlığı altında toplanarak Misissipi ve Florida arasında yer alan beş eyalette çoğunluğu ele geçirmişlerdir. Gelecekte ABD'nin parçalanması durumunda, güneyde Meksika Körfezi'nde yer alan bu beş eyalet Yeni Afrika Cumhuriyeti olarak, zenciler tarafından kurulmak istenmektedir. Kanada'da ayrı devlet kurmak

isteyen Fransız asıllılar, Quebec eyaletini ABD'nin kuzey doğu eyaletlerini içine alacak biçimde genişletmek için yoğun çaba harcamaktadırlar. Benzeri biçimde, Çinliler ve Japonlar ABD'nin pasifik kıyısındaki eyaletlerinde sayılarını artırarak, gelecekte parçalanma olursa buralarda kendi ülkelerine bağımlı olabilecek koloniler oluşturmalarının hazırlığını yapmaktadırlar. Bu tür gelişmeler, ABD sınırları içindeki nüfus hareketliliğini son yıllarda fazlasıyla yoğunlaştırmıştır. Giderek aynı kökenden gelen insanların belirli bölgelerde toplanarak etnik ve dinsel cemaatlar oluşturmağa öncelik verdikleri görülmektedir. Yeni dünya düzeninin, yeniden ortaçağı getirecek cemaatleşme felsefesine uygun bir tarzda ortaya çıkan bu bölgesel cemaatleşme eğilimleri de ABD'nin dağılmasına giden süreci hızlandırmaktadır. Yeni dünya düzenini oluşturmak isteyen ABD, bu kez sürecin silahı ile Boomerang örneğindeki gibi kendisini vurmak durumunda kalmıştır.

ABD'nin geleceğinde en etkin ve belirleyici toplum kesimlerinden birisi, Yahudiler olacaktır. Bu büyük ülkenin kurulmasında Avrupa ülkelerinden göç ederek gelip Amerika'ya yerleşen yahudilerin çok büyük rolü olmuştur. Kendi güçlü lobileri ile ABD yönetiminde her zaman için söz sahibi olmuşlar ve bu süper gücün doğmasında başta gelen katkılar sağlamışlardır. Çok kültürlü bir yapı içinde özgürce hareket edebilen Amerikan yahudileri, lobiciliğin tırmanma göstermesi karşısında daha örgütlü biçimde ABD yönetimini etkilemişlerdir. ABD'de yer alan tüm etnik toplulukların geldikleri bir ülkeleri olmasına rağmen, İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar yahudilerin böyle bir geçmişleri yoktu. İsrail'in kurulmasından sonra, yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra Amerikan yahudi lobisinin ABD politikalarını, İsrail devletinin çıkarları doğrultusunda yönlendirdiği görülmektedir. AIPAC adlı örgüt bu politikayı örgütlemektedir. Bazı yönlerden ABD'nin Avrasya politikaları ile uyumluluk gösteren bu tür politik girişimlerin, İsrail devletinin çıkarları sözkonusu olduğunda, ABD'nin küresel dünya dengeleri politikaları ile çeliştiği ortaya çıkmaktadır. ABD süper güç olarak dünyanın her bölgesine eşit ağırlıkta politikalarla yaklaşırken, Amerikan yahudi lobisi İsrail'e ve Orta Doğu'ya ağırlık vererek ABD politikalarını bu bölgede İsrail'in gelişmesi için yönlendirmektedir. Yirminciyüzyılın ikinci yarısı incelendiğinde, ABD'nin Orta Doğu'da İsrail'den yana politikalara kilitlendiği gözlemlenmekte, bu durumda ABD gibi dünyanın süper devi bir ülkeyi tüm Arap ve İslam dünyası ile karşı karşıya bırakmaktadır. ABD'nin bir buçuk milyarlık İslam dünyasını İsrail yüzünden karşısına alması, bir süper gücün uygulayacağı dünya dengeleri politikalarına ters düşmektedir. Yine benzeri biçimde elliden fazla Arap kökenli ülke ile ABD'nin Orta Doğu'da ters düşmesi, hiç bir biçimde süper güç politikaları ile açıklanamıyacak bir

durumdur. Bu gibi çelişkiler ABD'ye Orta Doğu'da zor dönemler yaşatmakta ve ABD'nin Avrasya politikalarını giderek tehlikeye sürüklemektedir.

Kendi iç politikalarında etkin olan lobileri dengeleyemeyen bir ABD'nin süper güç olarak ayakta kalabilmesi ya da varlığını koruyabilmesi mümkün olamayacaktır. Almanya, Fransa ve İsrail gibi söz dinlemeyen batılı müttefikler, ya da Çin, Japonya ve Hindistan gibi Asyalı devler sürekli olarak ABD'yi zor durumlara düşüreceklerdir. ABD süper güç olarak ayakta kalabilmek için hem Asyalı devleri dengelemek hem de söz dinlemeyen batılı müttefikleri olan üç yaramaz çocuğu yani Almanya, Fransa ve İsrail'i denetlemek zorundadır. Almanya Avrupa'da, Fransa Afrika ve Amerika'da, İsrail ise Orta Doğu'da hiç söz dinlememekte ve kendi ulusal çıkarları ve dünya hegemonyaları doğrultusunda bildiklerini yapmaya çalışmaktadırlar. ABD; üç dev rakip ve üç yaramaz çocuk ile başedebilirse, süper güç olarak varlığını koruyabilir. Gerçekleştirmek istediği yeni dünya düzeni sürecini tamamlayabilir, aksi takdirde herşeyin planlananların tersine gelişmesi kaçınılmazdır. Bu da ABD'nin süper güç konumunun ortadan kalkmasına gidecek yolu açacaktır.

Yeni bir yüzyıla girerken, ABD'nin üç doğulu dev ülke ve üç batılı söz dinlemeyen müttefike karşı yeni yoldaşının Rusya Federasyonu olduğu görülmektedir. Günümüzde soğuk savaş döneminin ikili denge günlerini arar hale gelen ABD'nin, geleceğe dönük olarak kurmakta olduğu yeni dünya düzenini tehdit eden gelişmelere ve söz dinlemeyen ülkelere karşı yeni bir ABD-Rusya işbirliği denemesini gündeme getirdiği anlaşılmaktadır. On yıllık bir geçiş döneminden sonra Putin ile beraber Rusya'da aradığı ortağı bulan ABD, Rusya ile yakınlaşarak ve bu ülkeyi zengin olmadığı halde zengin ülkeler birliği içine alarak, dünya dengelerini kendi inisiyatifi altında götürmeye hazırlandığı gözlemlenmektedir. Rusya'da göreve gelen yeni yönetimin de bu durumu kabul etmesiyle beraber, yeni dünya düzenine geçiş sürecinde yeni bir aşamaya geçilmiş ve bekleme dönemi bittikten sonra ABD geleceğe dönük adımlar atmaya başlamıştır. Rusya'yı yeniden kendine partner seçen ABD, Avrupa ve Avrasya politikalarını gözden geçirmiş ve Rusya'yı karşısına almayacak biçimde daha esnek politikalar uygulamaya başlamıştır. Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da karşılıklı olarak sürdürülen rekabet yeni dönemde geride kalmış, işbirliği ve ortak politikalar geliştirme girişimleri öne geçmiştir. Bunun en somut örneği Kuzey Kafkasya'da değişen ABD politikası ile açıkça görülmüştür.

ABD'nin dünya dengelerini gözeterek yeniden Rusya ile işbirliği sürecine girmesi, Türkiye gibi eski müttefiklerini çok zor durumda

bırakmıştır. Rusya ile küresel işbirliğine girilirken, Türkiye ile var olan bölgesel işbirliğinin ihmal edilmemesi gerekmektedir. Küresel politikaların, bölgesel oluşumları devre dışı bıraktığı noktada, yeni yeni sorunlar gündeme gelmekte ve dünya konjonktüründe istenmeyen olaylarla mücadele yapılmak zorunda kalınmaktadır. Bu gibi durumları önleyebilmek için Amerikan politikasında süreklilik ve değişimin dengeli biçimde gündeme gelmesi gerekmektedir.¹⁰ ABD küresel dengeleri korurken hem kendi iç yapısındaki gelişmeleri hem de dünyanın her bölgesinde ortaya çıkan tüm yeni olayları izlemek zorundadır. Aksi takdirde, değişen koşullarda süper güç olarak ayakta kalabilmesi çok zor olacaktır. Kendi iç bünyesinde oluşturacağı yeni bir yapılanma ile, ulusal politikalarını çıkmaza sokan anlamsız lobiler yarışını dengeleyerek işe başlayacak olan ABD, evrensel alanlara daha rahat çıkabilecek ve kendi istediği doğrultuda küreselleşme süreçlerini daha kolay uygulama olanağı bulacaktır. Yakın dönemde dünya barışının ABD'nin süper güç konumunu korumasına bağlı olduğu düşünülürse; ABD'nin kendisini bir an önce toparlayarak dünya barışını tehdit eden gelişmelere karşı daha aktif politikalarla önlemler geliştirmesi gerekmektedir. Dünya barışının kalıcılığı, ABD'nin süper güç olarak ayakta kalmasına bağlı olduğu sürece, bütün dünya ülkelerinin ve uluslarının ABD politikaları ile yakından ilgileneceği açıktır. Bu makale de böylesine bir algılamının ürünü olarak yazılmıştır.¹¹

⁸ Schlesinger, Arthur M. -The disuniting of America, New York, WW Norton and Co., 1992, s. 35 v.d.

⁹ Karamısra, Sami, Türkiye'nin siyasi meseleleri, OSAV Yayını, İstanbul 1994, s. 231 vd.

¹⁰ Kegley Charles, Wittkopf, Eugene - American Foreign Policy, St. Martin's Prese, New York 1996, s.1-12

¹¹ Kagan, Robert, Alicenap İmparatorluk, Foreign Policy, Yaz 1998, İstanbul, s. 22-32.